

РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Наталія Борисова

м. Переяслав-Хмельницький

У статті розглядається важливість вивчення іноземної мови у професійній підготовці майбутніх вихователів. Зосереджується увага на методах і прийомах для розвитку комунікативних умінь у студентів.

Ключові слова: іноземна мова, професійна підготовка, майбутні вихователі, комунікативні уміння.

Одним із стратегічних напрямів вищої педагогічної освіти в Україні є демократизація та гуманізація навчально-виховного процесу. Зміст педагогічної освіти збагачується новими процесуальними вміннями, розвитком здібностей в оперуванні інформацією, творчим рішенням проблем з акцентом на індивідуалізацію освітніх програм. Вирішувати таке відповідальне завдання, як формування особистості сучасного вихователя, його професійно-етичного потенціалу повинні сьогодні всі навчальні дисципліни вищої педагогічної школи. Зазначимо, що на сьогоднішній день далеко не повністю виявлені виховні резерви загальноосвітніх дисциплін, в їх числі й іноземної мови, у професійно-моральному становленні випускників вищої педагогічної школи.

Результати теоретичних досліджень свідчать, що іноземна мова має великі можливості для розвитку ідейно-моральних орієнтацій та формування професійно-етичного потенціалу майбутніх вихователів. На думку багатьох дослідників -Г.І. Балагаок, Є.Г. Балбасової, А.В. Кузьміної та інших, оволодіння студентами спеціальним мінімумом іноземномовних знань ще у стінах вищого навчального закладу є обов'язковою складовою їх професійної підготовки.

У процесі навчання іноземної мови перед студентом ставиться завдання читати і говорити чітко, розбірливо, голосно і виразно, оскільки виразність є засобом подачі матеріалу і, відповідно, професійною навичкою. Викладач не може не звертати увагу на вміння студента триматись перед аудиторією. Під час виконання письмових завдань з іноземної мови виробляються необхідні для

майбутнього вчителя каліграфічні та орфографічні навички письма, а також правильного оформлення будь-якої письмової роботи, охайності написання у зошиті, графічно наочного та раціонального розподілу матеріалу на дошці. Залучення студентів до виправлення помилок своїх товаришів в усному мовленні, читанні, письмових роботах у ході вивчення іноземної мови сприяє їх умінню розпізнавати помилки, грамотно та кваліфіковано виправляти їх.

Аналіз результатів досліджень з проблеми підготовки випускників вищої педагогічної школи до виконання ними своїх професійних обов'язків свідчить про те, що переважна увага у навчально-виховному процесі приділяється формуванню моральних орієнтацій і розвитку інтелектуальних здібностей майбутніх учителів.

Предметна підготовка вихователя з іноземної мови займає особливе місце в системі вищої педагогічної освіти України. Основною її метою є розвиток у майбутніх фахівців багатогранності й гнучкості мислення. Сьогодні актуальним постає питання підготовки вихователя зі знанням іноземної мови з використанням сучасних технологій навчання в процесі цієї підготовки з урахуванням специфіки навчання.

Реалізація нових технологій в педагогічному процесі вищого навчального закладу допомагатиме у формуванні творчості майбутнього вихователя, його ерудиції та майстерності. Але відомо, що творчість неможлива без знань, отже, в сучасних умовах потрібно поєднати інформаційну і творчу функції освіти [1,147].

Індивідуалізація навчання студентів передбачає самостійну роботу студентів. Її можна реалізувати в процесі навчально-пізнавальної аудиторної і позааудиторної роботи. Основними засобами індивідуалізації навчання під час аудиторних занять є їх варіативність, запропонованих на вибір, враховуючи рівень підготовки інтересів та можливостей студентів. Це можуть бути, наприклад, тестові завдання, індивідуальні завдання на картках тощо. У позааудиторний час основними засобами індивідуалізації навчання є самостійна робота студентів над мовою. Професійно-особистісний розвиток якостей підготовки спеціалістів, яких навчають з використанням новітніх

освітніх технологій, як показують дослідження і експерименти науковців [3,4,5,6], вищий, ніж за традиційною системою.

Тобто, зміст, методи та форми підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності повинні відповідати вимогам сучасної дошкільної освіти, варіативної демократичної, орієнтованої на суб'єктно-особистісний підхід у навчанні та вихованні та на гуманістичні відносини між суб'єктами освітньої діяльності. Варіативна освіта надає студенту свободу вибору освітнього рівня, свого світогляду, позиції і умов для саморозвитку, самореалізації, творчості тощо.

Педагогічна технологія завжди комплексна, однак своїм акцентом на ту чи іншу сторону навчання технологія стає характерною і отримує від цього свою назву. Повернувшись до підготовки студентів з іноземної мови, до вищезазначених умов впровадження сучасних технологій навчання в навчально-виховний процес слід додати також наступні (які є важливими, на нашу думку, при викладанні іноземної мови):

- створення особистісно зорієнтованих педагогічних ситуацій, які спонукають студентів до формування позитивних образів „Я" та адекватної самооцінки;
- забезпечення пріоритету діалогічного спілкування в процесі оволодіння іноземною мовою;
- створення ситуацій успіху на заняттях;
- створення умов для пізнавальної активності студентів;
- урахування особливостей особистості в навчально-виховному процесі;
- конструювання індивідуальних програм розвитку, його корекція;
- проблематизація навчального матеріалу;
- прогнозування розвитку особистості студента;
- гнучка система оцінювання студентів;

До шляхів реалізації особистісно-орієнтованих технологій навчання іноземної мови можна віднести:

- наближення процесу навчання до реальних умов спілкування іноземною мовою;
- рівноправний діалог викладача зі студентами;

- використання різних форм і методів організації навчальної діяльності, які дозволяють розкривати суб'єктний досвід студентів;
- створення позитивної емоційної атмосфери на заняттях;
- управління спілкуванням за допомогою рольових ігор;
- навчання з опорою на використання аутентичних підручників;
- надавання можливості і допомоги студентам реалізувати себе;
- повага до кожної особистості студента, віра в неї (вбачати в кожному студенті унікальну особистість);
- вибір самих актуальних проблем для обговорення та вирішення;
- спонукання до порівняння, співставлення і протиставлення фактів, явищ, правил і дій і їх узагальнення;
- оцінення не тільки кінцевого результату (правильно - неправильно), а і процес діяльності студента,

Навчання іноземної мови з використанням відповідно підібраних матеріалів сприяє усвідомленню студентами загальнолюдських цінностей, формуванню їх уявлень про морально-етичні норми і традиції, що відіграє важливу позитивну роль у моральному становленні майбутнього вчителя-вихователя. Усвідомлення загальнолюдських цінностей невіддільне від розвитку почуття національної гідності та національної самобутності.

Головним напрямком формування творчої активності студентів засобами іноземної мови є така організація навчання, основою якої служать принципи новизни навчального матеріалу, його відповідності рівню сучасних наукових досягнень, практичної значущості для студентів. При цьому студенти, проявляючи максимум активності, будуть одержувати знання не в готовому вигляді, а в результаті самостійного пошуку, самостійного вирішення певних завдань.

Становлення пізнавальної спрямованості особистості передбачає формування у студентів іншомовно-навчальної компетенції, яка безпосередньо впливає на їх розумовий розвиток, що припускає оволодіння способами навчальної діяльності, уміннями самостійно будувати свою роботу, шукати і знаходити раціональні прийоми і переносити їх в умови, не передбачені

безпосередньо навчанням.

Вивчення іноземної мови сприяє розвитку пізнавальних функцій психіки. Розвиваються дуже важливі для майбутнього вихователя інтелектуальні функції аналізу та синтезу, оскільки на матеріалі мовних явищ студентам доводиться мати справу з прийомами розчленування єдиної граматичної конструкції на частини і, навпаки, - інтеграції складових частин в одне ціле. У процесі такої роботи формуються мовні узагальнення, виділяються мовні абстракції у вигляді схем, правил, знаків, тобто розвивається абстрактне мислення.

Іноземна мова - чи й не єдиний навчальний предмет немовного вищого навчального закладу - містить у собі великі резерви для філологічної освіти студентів, а, як відомо, інтерес до філології здавна є супутником справжньої освіченості та інтелігентності. Використовуючи на заняттях з іноземної мови різні мовні ігри, афоризми, лінгвістичні загадки тощо, викладач має можливість розвивати інтерес студентів як до окремих філологічних явищ, так і до мови в цілому.

Однією з цілей навчання іноземної мови у немовній вищій школі і є навчання читання. Зміст навчального іншомовного матеріалу для читання на немовних факультетах вищого педагогічного закладу складають країнознавчі та спеціальні тексти. Читання текстів зі спеціальності, що знайомлять студентів з новими досягненнями в тій галузі знань, яка їх цікавить, поповнює запас професійно необхідних знань, прищеплює інтерес і любов до обраного предмету.

Використання рольових і ділових ігор у процесі навчання іноземної мови, безумовно, відіграє велику роль у розвитку комунікативних здібностей майбутніх вихователів. Ми вважаємо за доцільне розглядати навчальні ігри більш широко, а саме: як цілеспрямовано організовану педагогічну підсистему, ядром якої є навчання професії за допомогою спеціально підібраних педагогічних ситуацій і замальовок на матеріалі предмету, що вивчається. Беручи участь у діловій грі, студенти актуалізують раніше отримані знання з педагогіки, психології, методики, суспільних і спеціальних дисциплін. Вони вчаться розмірковувати, мислити, аналізувати свої дії й оцінювати вчинки

інших, вдумуватись у суть діяльності вчителя та учнів. У ході імітаційно-ділових ігор студенти вчать долати психологічний бар'єр страху говоріння перед аудиторією, оволодівають навичками спілкування та різноманітними прийомами педагогічної техніки.

Особливого значення надається нетрадиційним формам занять: конференціям за "круглим столом", заочним екскурсіям, оглядам знань, заняттям у формі гри КВК тощо. Такі заняття, як правило, проводяться на заключному етапі роботи над темою, при цьому обираються теми, близькі і цікаві студентам, під час обговорювання яких можна організувати обмін особистими думками і враженнями. Досвід свідчить: студенти виявляють значний інтерес до цих форм занять, з захватом готуються до них, оволодівають необхідним мовним матеріалом, з бажанням виконують індивідуальні завдання, відчуючи задоволення від комунікативно-пізнавальної діяльності. В свою чергу, підготовка до таких занять, участь у них стимулюють розумову активність студентів, їх самостійність, ініціативність, творчі здібності, формують професійні звички й норми поведінки, сприяючи професійному становленню майбутніх педагогів.

Оволодіння іншомовною мовленнєвою компетенцією - складна, клопітка праця, розрахована на довгі роки. Успіху можна досягти лише в результаті цілеспрямованих зусиль, великої працелюбності. Вправи в іншомовній мовленнєвій діяльності розвивають терпіння, подолання труднощів, які виникають під час вивчення іноземної мови, виховують наполегливість, бажання довести розпочату справу до кінця. Робота з довідковою літературою, словниками, індивідуальні заняття у фотолабораторії формують такі риси характеру як посидючість, акуратність, самостійність. Це зумовлює специфіку навчальної діяльності з іноземної мови - її відрізняє довгочасність процесу, віддаленість кінцевої мети і результату, необхідність регулярної самостійної роботи.

Комунікативне навчання іноземної мови є умовою організації процесу навчання як моделі спілкування. Тому заняття з іноземної мови мають великі можливості для розвитку міжособистісної взаємодії студентів у спілкуванні.

При цьому важливого значення для розвитку комунікативних умінь студентів набуває як матеріал, що використовується в навчально-виховному процесі, так і методи та прийоми роботи з ним.

Комунікативну інтенцію значно легше викликати у тому випадку, коли тема, що вивчається, близька і зрозуміла студентам, має для них особистісно-професійну значущість. На нашу думку, найбільш вдалими у цьому відношенні є тексти загальнопедагогічної спрямованості. При перевірці розуміння прочитаних текстів, у яких описуються ті чи інші педагогічні ситуації, ми намагаємося уникати запитань "Що?", "Де?", "Коли?", "Хто?" тощо. Ми вважаємо, що для розвитку комунікативних умінь, які є передумовою професійної компетенції майбутніх педагогів, більш продуктивними є запитання: "Як ви вважаєте..?", "Що ви думаєте про..?", "Яка ваша думка відносно..?" тощо. Оскільки готових відповідей на ці запитання у текстах немає, студенти повинні самостійно висловити власні судження, аргументуючи їх знаннями, одержаними у процесі вивчення інших наук - психології, педагогіки, педагогічної майстерності. Таким чином, розвивається ще одне досить важливе для майбутнього вихователя та уміння установлювати міжпредметні зв'язки.

У ході роботи з професійно орієнтованими текстами студенти одержують завдання прокоментувати той чи інший уривок з тексту, висловлюючи власну думку, власне ставлення до подій, що описуються, за допомогою висловів: "Я вважаю, що...", "Мені здається...", "Якби я був на місці...", "Як на мене..." і под. Учасники обговорення висловлюють свої припущення, судження, свої точки зору на події, героїв, їх вчинки, що розвиває, поряд з комунікативними навичками, й такі необхідні для майбутнього педагога якості як самостійність у прийнятті рішень, педагогічний кругозір, педагогічне мислення, почуття співпричетності до професії вчителя, допомагає прискорити процес входження студентів у педагогічну професію.

Подібні завдання сприяють підвищенню мотивації спілкування, оскільки вони мають велику особистісну значущість для студентів, тобто співвіднесення з контекстом їх діяльності, сферою безпосередніх інтересів, нахилів, особистим досвідом. У процесі обговорення виникає природна мовна комунікація, що

знаходить свій подальший розвиток при наявності у співрозмовників різних гіпотез. Обговорення різних точок зору на проблему, що розглядається, є природнім стимулом, який спонукає студентів до дискусії. При цьому вони вчаться обґрунтовувати правильність своїх відповідей, відхиляти помилкові судження, погоджуватися чи не погоджуватися з доказами інших.

Для більш повної реалізації можливостей іноземної мови у розвитку навичок міжособистісної взаємодії студентів у спілкуванні процес навчання треба будувати таким чином, щоб у спілкуванні брала участь вся група. При цьому успішно розвивається одне з головних комунікативних умінь - уміння слухати, а також не менш важливе в деяких випадках уміння мовчазної реакції. Засвоюються мовленнєві функції повідомлення, коментування, контраргументування, доповнення, припущення тощо. У діалогічному спілкуванні формуються такі суттєві якості як повага, довіра до співрозмовника, щирість, прагнення до взаєморозуміння. У процесі навчання студенти вчаться техніці спілкування, оволодівають мовним етикетом, стратегією і тактикою діалогічного та групового спілкування, вчаться вирішувати різноманітні комунікативні завдання, бути мовними партнерами.

Професійна культура майбутнього вчителя - це не лише високорозвинена морально-мотиваційна сфера, система професійних знань, дій, вчинків, але також і вміння критично оцінювати рівень своєї професійної підготовки, відповідності прийнятих рішень певних професійних завдань оптимальним педагогічним зразкам.

На жаль, доводиться констатувати, що зараз у навчальному процесі поширені різноманітні форми оцінки знань, при яких студенти отримують оцінку і характеристику результатів своєї діяльності зовні, не беручи в ній участі. Це призводить до того, що вони не можуть об'єктивно оцінити свій рівень знань і підготовленості. На заняттях відсутність самооцінки заважає правильно оцінювати процес і результат засвоєння того чи іншого матеріалу.

Доповнюючи вищесказане, вважаємо за необхідне зазначити, що студенти повинні не тільки знати способи та методи самоконтролю і самооцінки, а й і усвідомлювати їх важливість, необхідність для свого професійного

становлення.

На заняттях з іноземної мови є можливість проводити роботу з формування навичок самооцінки. Практикуючись в іншомовній мовленнєвій діяльності, - на заняттях в аудиторії, під час самостійної роботи в фотолабораторії чи вдома - студенти використовують самоконтроль для попередження та виправлення помилок. Використовуючи метод самокорекції, вони слідкують за здійсненням плану навчальної роботи, при необхідності вносять у нього відповідні зміни, вчаться раціонально розподіляти час. Керуючи своєю навчальною діяльністю за допомогою самоконтролю та самооцінки, студенти можуть утриматися від дій, які не стосуються справи і, таким чином, скоротити до мінімуму непродуктивні затрати часу і сконцентрувати до максимуму увагу та волю.

Окрім того, у процесі виконання педагогічних замальовок, вирішення проблемних завдань, під час участі в рольових іграх на заняттях з іноземної мови студент ставиться в ситуацію усвідомлення розриву між власними знаннями і тим передбачуваним теоретичним багажем, яким необхідно оволодіти для успішного вирішення поставлених завдань.

Отже, виходячи з усього вищесказаного, можна зробити висновок: успішне вирішення такого відповідального завдання, як підготовка майбутнього вихователя-професіонала в стінах вищої педагогічної школи, можливе лише за умови використання резервів усіх навчальних дисциплін, у тому числі й іноземної мови, виховні можливості якої досить численні. Тому сучасні технології навчання іноземної мови і створення необхідних педагогічних умов для їх впровадження у навчально-виховний процес, шляхи реалізації цих умов допоможуть підняти викладання іноземної мови в системі підготовки вихователя на якісно новий рівень, що має відповідати сучасним вимогам підготовки фахівців.

Література

1. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти. Навч. посіб. -К.: Центр „Магістр-8" творчої спілки вчителів України, 2006. – 247 с.
2. Нісімчук А,С, Падалка О.С. Шпак ОТ. Сучасні педагогічні технології: Навч. посіб. -К.: Видавничий центр „Просвіта"; Пошуково-видавниче агенство „Книга

пам'яті України", 2010. – 289 с.

3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С. Полат. – М., 2009. – 145 с.

4. Освітні технології: Навч.-метод, посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. - К.: А.С.К., 2001. – 249 с.

5. Решетников П.Е. Нетрадиционная технологическая система подготовки учителей. Рождение мастера. -М., «Владос», 2010. – 122 с.

6. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. Учеб. пособие. - М.: Народное образование, 2008. – 243 с.

В статье рассматривается важность изучения иностранного языка в профессиональной подготовке будущих воспитателей. Сосредотачивается внимание на методах и приемах для развития коммуникативных умений у студентов.

Ключевые слова: иностранный язык, профессиональная подготовка, будущие воспитатели, коммуникативные умения.

The importance of foreign language learning in the professional training of the future kindergartners considered in the article. Focusing attention on the methods and functions for communicative skills development into students.

Key words: the foreign language, professional training, future kindergartners, for communicative skills.